

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографически)

на

II-то обикновено Народно Събрание.

XXXII ЗАСЪДАНИЕ ВЪ ВТОРНИКЪ 13 МАИЯ 1880 ГОД.

(Начало 1 часъ 45 минути подиръ пладнѣ подъ председателството на Н. Сукнаровъ).

Предсѣдатель: (Звъни.) Ще се чете списъкътъ на депутатитѣ.

Секр. Золотовъ: (Чете списъкътъ на депутатитѣ.) Вчера отсъствуваха: Нино Петровъ, Даскалъ Тодоръ, Ст. Стамболовъ, Г. Момчевъ, Живковъ, Тиневъ, Кирковъ, Д-ръ Антоновъ, митр. Григорий, Начовичъ, Ат. Костовъ, костаки Буюклюдгу и Василь Попповичъ.

Предсѣдатель: Отъ 172 души, 21 сж касирани, 16 упразднени, и 24 отсъствуватъ, всичко 61. Присѣдствуватъ 111, повече отъ половината и засѣданието се отваря. Ще се чете протоколътъ отъ XXIX засѣдание.

Секр. Золотовъ: (чете протоколътъ отъ засѣдание XXIX.

Предсѣдатель: Има ли нѣкой да забѣлѣжи нѣщо върху четений протоколъ? (нѣма.) Тогава Г-нъ докладчикъ се умолява да слѣдва доклада си.

Докл. Пановъ: (чете:) Раздѣлъ I. За мировитѣ сѣдии.

Чл. 12. Окрѣгътъ на всѣки окрѣженъ сѣдъ се раздѣля на нѣколко мировии околии, въ които се поставя по единъ мировий сѣдия.

Митр. Симеонъ: Мировитѣ сѣдове вчера приехме и Нар. Събрание много добръ е направило дѣто ги е приело, защото лесното раздаване на правосѣдието и улесненията за населението ще се упражняватъ съ това ново учрѣждение; но желалъ

бихъ да зная: да ли подиръ като се приеме това сждоустройство, или законопроектъ, изведнажъ ще се наредятъ мировии сѣдии или не, и да ли изведнажъ ще захванатъ да работятъ? и питамъ съ какъвъ уставъ и съ какви закони ще работятъ? — Въ тозъ законопроектъ се спомянува нѣщо особено въ единъ членъ, който се прие отъ Нар. Събрание, за предметитѣ, които ще разгѣждатъ мировитѣ сѣдии. Това е Чл. 9, който казва: (Чете го.) Азъ предполагамъ, че въ тозъ членъ се обематъ и мировитѣ сѣдове. До колкото зная, въ настоящия законопроектъ и уставъ нищо не се споменува за предметитѣ, които ще разгѣждатъ мировитѣ сѣдии; за това желателно е да знаемъ, да ли подиръ приеманieto на тозъ законопроектъ изведнажъ ще се поставятъ мирови сѣдии и по какъвъ законъ тѣ ще глѣдатъ своитѣ дѣла?

Мин. Стояновъ: Вчера, ако помни почитаемото Събрание, съмъ казалъ, какъвъ е тозъ законопроектъ, но види се Н. Високопреосвященство е пропусналъ изъ внимание, ако и да съмъ повтарялъ нѣколко пѣти, какъвъ е тозъ законопроектъ и какви законопроекти има да се внесжтъ за допълнение на това, което липсова въ нашеото сждоустройство. Между другото, за да удовлетвори питанието на Н. Високопреосвященство ще кажъ, че тоя институтъ отъ мировитѣ сѣдии има нужда както отъ правила за гражданско сждопроизводство, тѣй и отъ правила за уголовно

схдопроизводство и уставъ за наказанията, които иматъ право да налагатъ мировитѣ съдии. Тия законопректи сж готови и сж печататъ, които щомъ се напечататъ, ще се раздаждатъ на Нар. Събрание.

Т. Икономовъ: Азъ би желалъ да се опредѣли това въ 12 чл., който казва (Чете го.) Желателно е, да се знае, кой ще опредѣли тѣзи околии и чрезъ кого ще се раздѣлятъ? да ли съ постановленията на Мин. на Правосъднieto или особенъ законъ ще се изработи за тѣхъ. Азъ би желалъ, да се раздѣлятъ чрезъ единъ законъ представенъ отъ Г-на Министра на правосъднieto на Нар. Събрание.

Мин. Стояновъ: Ако Г-нъ Икономовъ бѣше погледналъ въ първий раздѣлъ на този законопроектъ, щѣше да види, че това е предоставено на Нар. Събрание; но сега като не му дошло още времето, остава като послѣденъ въпросъ, за да се разгѣда по-сетнѣ и сега нетрѣба да се подига.

Т. Станчевъ: Онзи день, когато опредѣлявахми околитѣ, то бѣхми опредѣлили, че нѣколко околии ще бѣждатъ на единъ окръгъ, за това тука е излишно да постановяваме пакъ сжщото, че трѣбало да се раздѣлятъ Окр. на околии, а просто да се каже, че въ всѣка една околия ще се постави мировий съдия.

Мин. Стояновъ: Сега Нар. Събрание разбира, че въ всѣка една околия ще има и единъ мирови съдия. Като се раздѣли Княжеството на кръгове, тѣзи кръгове пакъ ще бѣждатъ раздѣлени по на нѣколко околии. (Гласове: Изчерпано е!)

Митр. Симеонъ: Азъ благодаря на Г-на Министра за обясненията на недоразумѣнията ми, които имахъ. Отъ думитѣ, които той каза, излиза, че длъжноститѣ на мировитѣ съдии ще се опредѣлятъ съ особенъ законъ. Но освенъ това азъ пакъ, мисля, че трѣба да се обясни: да ли подиръ като се приеме този законопроектъ, ако не успѣе Нар. Събрание да разгѣда и онзи, който ще опредѣлява длъжноститѣ на мир. съдии, изведнажъ ще се поставятъ мир. съдии въ пунктоветѣ, да започнатъ своята дѣятелность; и ако Нар. Събрание не разгѣда тоя законъ, ще ли се поставятъ Мир. съдии да захванатъ да дѣйствуватъ?

Икономовъ: Азъ искамъ само двѣ думи за разяснение. До колкото зная, комисията е оставила на страна притуркитѣ или приложенията, които сж прибавени при този законопроектъ. Тя ги е оставила да се разгѣдатъ при бюджета; друго, което ме накара да говоря, е, че Г-нъ Министръ каза, че тоя проектъ не е свършенъ, но ще се предложи на разгѣждане за измѣнѣние въ идущата сесия, когато ще има проектъ и за административното раздѣление. Желателно е, да се съвпада административно-

то раздѣление съ съдебното но ако стане административното раздѣление окончателно, не ще ли да стане нужда да се измѣни и съдебното устройство, и тогава не е ли по-добрѣ да се раздѣли всѣкой Окрѣгъ на нѣколко мирови околии, които да се представятъ на одобреніе въ Нар. Събрание?

Мин. Стояновъ: Съжалявамъ, дѣто се пораждатъ недоразумѣния за нѣкои въпроси, за които нѣма никаква причина. Вчера се каза, че въ идущето Събрание може да се подложи на измѣнение, а днеска се казва, че бивало загуба отъ това. Азъ не разбирамъ каква загуба може да има нѣкой законопроектъ, ако бѣде пакъ подложенъ на разисквания и измѣнения. Трѣба да се върни всичко това по извѣстенъ порядъкъ. Азъ не разбирамъ този начинъ разискване. Единъ членъ отъ комисията дохожда и казва, че трѣбало една частъ отъ този законопроектъ да се отблъсне, когато се е приелъ вѣче единъ нѣтъ въ принципъ и се е далъ на комисия да го разиска. Събранието трѣба да обърне внимание на предмѣта, и да се не отдалечава отъ него. Колкото за новото дѣление, то остава за сега; но за него има особенъ законопроектъ, който ще се разиска, когато му дойде реда.

Докл. Пановъ: Азъ мисля, че слѣдъ приемието въ принципъ, нѣма нужда да се разсѣждава въпросътъ изобщо. Тука се прочете членътъ, и ако има нѣкой да забѣлѣжи нѣщо върху този членъ, нека го каже. Въпросътъ не се отнася сега къмъ дѣленнето.

Славейковъ: може да се види на много хора, че безъ време се явяватъ нѣкой въпроси и може би даже да имъ е обидно, ако ставатъ забѣлѣшки върху едно или друго. Азъ мисля, че забѣлѣжкитѣ сж вѣкогашъ хубави. Вчера приехми Мирови Съдии, отъ които се затиснаха и забатачиха нѣкои въпроси, а именно за това да се унае, какъвъ атрибутъ ще иматъ Мировитѣ Съдии? Въ този членъ не се казва, че ще има допълнения за длъжноститѣ на Мировитѣ Съдии. А ние какъ можемъ да рѣшимъ по-напредъ правдинитѣ на Мировитѣ Съдии, безъ да знаемъ тѣхнитѣ обязанности? Ако ги имаше печатани, то щяхми да бѣдемъ освѣтлени да пѣкѣде, но сега като ги нѣма, то нетрѣба никой да се сърди, дѣто неискани да ги подвърдимъ, безъ да знаемъ обязанностиитѣ и длъжноститѣ имъ. Трѣба да бѣдемъ малко мирни и тихи; да се поразговоримъ малко, когато има да рѣшаваме и така лесно ще се споразумѣваме. Тукъ Окрѣжията се раздѣлятъ на Мирови околии, въ които ще се турятъ Мирови Съдии. Вчера рѣшихме нѣкои работи, които се касатъ до приложенията, за които не можемъ да кажемъ, че ги неприямаме, а може и да се истѣлкува, на колко именно околии ще се раздѣлятъ Окрѣжитѣ. Ние трѣба да истѣлкуваме недо-

разумѣнията, които се явяватъ въ приеманieto на единъ такъвъ законъ, защото съ бързина да вървимъ напредъ е добро, но много голѣма бързина неструва. За това да слѣдвами както сми почнали и тамъ дѣто срѣщнемъ недоразумения да питами за рязиснения, и мисля, че така неще да сбърками.

Мин. Стояновъ: За всичко, което каза говорившии азъ отъ своя страна категорически заявямъ, че съмъ готовъ да давамъ обяснения на въпроситѣ, които се разискватъ. Но така както се разиска този въпросъ, то и 6 часа да се разиска, пакъ нѣма да се свърши. Колкото за думата сърдение азъ казвамъ, че това не е сърдение, ако дава челоуѣкъ такъвъ или иначевъ тонъ на своитѣ думи.

Михайловскій: Азъ искамъ да забѣлѣжа на онова, което каза Н. Високопреосвѣщенство Митрополитъ Симеонъ Преславскій, че ако не ще да има време за разгѣждане другитѣ законопроекти за длѣжноститѣ на мировитѣ сѣдии, да ли ще се въведжтъ Мировитѣ Сѣдове? Това е сѣщо като да пита челоуѣкъ: ако се разболѣе единъ прокуроръ, какъ ще дѣйствува Сѣдътъ? На това може да се каже: че ако се разболѣе, ще има помощникъ. — Но сега трѣба да разгѣдами този проектъ и послѣ ще видимъ, какво ще стане.

Мит. Симеонъ: Знаете Г-да, че отъ всичко това, което изрече Г-нъ Михайловскій, азъ нито дума съмъ казалъ и считамъ за излишно да отговарямъ. Не защото искамъ да правя противодѣйствиe, но искамъ просто и чисто да зная, и искамъ да се обясни работата, а нищо повече. Азъ питахъ два пѣти и пакъ до сега още отговоръ нѣмамъ. Този законопроектъ се приема, и азъ напълно съмъ съгласенъ, че мировитѣ сѣдии трѣба да се приематъ и се приеха, това е твърдѣ хубаво, но ако неуспѣе Нар. Събрание да разгледа законопроектътъ на тѣхнитѣ длѣжности, то този институтъ на Мир. Сѣдии ще ли да се тури въ дѣйствиe и по какъвъ законъ ще дѣйствува?

Мин. Стояновъ: Това е една интерпелация, и азъ моля почитаемото Нар. Събрание споредъ установения редъ, да ми се даджтъ 24 часа време за да отговоря на Г-на интерпелатора. (Гласове: Исчерпано е.)

Предсѣдатель: Има още 5 души да говорятъ. (Гласове: исчерпано е.) Тогава приема ли Нар. Събрание. 12 чл. така както е въ проекта? (Приема се.) Който го неприяема да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

Докл. Пановъ: (Чете:), чл. 13. При всѣки Мирови Сѣдия има по единъ секретаръ, които се назначава отъ самия сѣдия, Коммисията мисли че секретарѣтъ е чиновникъ и полага, че трѣба да се назначава споредъ Конституцията отъ Князя, по

представлението на самия сѣдия.

А. Пановъ: Азъ не съмъ съгласенъ да се удобрява отъ самия сѣдия. Коммисията имаше мнѣние да се назначава отъ Князя по одобрене на Предсѣдателя на окр. сѣдъ, а не да се назначава отъ самия сѣдия.

Мин. Стояновъ: Азъ нѣмамъ нищо противъ мнѣнието на Коммисията, да се каже „по представлението да се назначава отъ Князя.“

Докладч. Пановъ: (Чете членътъ съ поправката:)

Чл. 13 При всѣки мировий сѣдия има по единъ секретаръ, който се назначава отъ Князя по представлението на самия сѣдия.

Предсѣдатель: Приема ли Нар. Събрание чл. 13 както се прочете сега? (Приема.) Който го неприяема да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

Докладчикъ Пановъ: (Чете.)

Чл. 14. Въ случай на болѣсть, отсъствие или отстранение на нѣкой мировий сѣдия, неговата длѣжностъ временно изпълнява единъ отъ съсѣднитѣ мирови сѣдии, по назначение отъ предсѣдательтъ на Окржний Сѣдъ.

П. Станчовъ: Тѣй като мировий сѣдия ще има до 25,000 души подъ вѣдомството си, то неговата длѣжностъ ще му налага толкова работа, щото едвамъ ще може да изпълнява и длѣжността на съсѣдния мировий сѣдия. За това незная до колко ще бѣде съгласенъ г-нъ Министръ на Правосѣдието, ако предложя, че въ случай на болѣсть и на непредвидени причини, окр. предсѣдатель да назначава временно одного отъ членоветѣ на окр. сѣдъ.

Грънчаровъ: Предложението на г-на Станчова е доста умѣстно. Зная, че на 30,000 души се назначава единъ мировий сѣдия, и въ такъвъ случай ако се задѣлжи да замѣстова и своя съсѣдъ, незная да ли ще има време да удовлетворява нуждитѣ на населението, което е подъ неговото вѣдомство; защото мировия сѣдия неможе да глѣда повече работа отъ колкото обикновенно т. е. само една работа.

Михайловски: Отъ приложенията по сѣдоустройството се види, че при първий разредъ личний съставъ на окр. сѣдове е отъ 6 члена, т. е. въ двѣ отдѣления по три члена, и ако единъ отъ членоветѣ отсъствува, то неможе да става засѣдание и сѣдилището нищо неможе да рѣшава; защото съ два члена неможе да засѣдава сѣдия. За това никакъ не е възможно, да се отпущатъ членове отъ окр. сѣдове.

Д-ръ Молловъ: Въпросътъ не е отъ толкостъ голѣма важностъ да го разисквами на дълго. Кога се сѣдия разболѣе, то окржния сѣдъ знае, кой отъ съсѣднитѣ сѣдии е най-малко натрупанъ съ работа и той ще го замѣства. За това нѣма що да се разиска.

Расолковъ: Г-нъ предговорившиятъ твърди добру изказа, какъ да се замѣстятъ мировитѣ сѣдии въ случай на болестъ, и азъ не съмъ съгласенъ да се замѣства мировий сѣдия съ членове отъ окр. сѣдилища. Соф. окръгъ на примѣръ ще има 9 околии, и може да се случи да бждѣтъ 2 околии управлени, какъ могатъ да се замѣстятъ съ членове отъ окр. сѣдъ? Да си остане члена както си е.

Бурмовъ: Господа, тука се касае въпросътъ до сѣдебното устройство, за да върви оно всекогашъ правилно, и да не може да се отказва правосѣдието, когато нѣкой мировий сѣдия е боленъ или отсъствува, да не може да извърши своитѣ важни сѣдебни обязанности. Единъ пътъ тука е предвидѣно, какъ ще се замѣсти мировий сѣдия, но не е предвидѣно какъ ще се замѣсти членъ отъ отдѣление въ окр. сѣдъ. Окрѣжний сѣдъ самъ се дѣли на двѣ отдѣления и въ всеко ще има 2 членове и 1 предсѣдателъ. Въ случай на болестъ на единъ отъ членоветѣ, спира се цѣлото отдѣление. (Предсѣдателъ: на предмѣта). Азъ мога да докажа и обясня съ разни аргументи предмѣтътъ; хуртувамъ, че е нужда, какъ да се допълнятъ сѣднитѣ.

Мировий сѣдия може да се разболѣе; могатъ и 2—3-ма да се разболѣятъ. Въ други мѣста има допълнителни членове, които замѣстятъ членоветѣ въ сѣдилищата, тѣй и мировитѣ сѣдии. Съ това населението никогашъ не страда.

То трѣба да се земе въ внимание, не само за мировитѣ сѣдии, но и за окрѣжнитѣ сѣдилища. Така сѣщо може да се дава отпускъ на единъ сѣдия и може да се отстрани по нѣкоя виновностъ, и въ такъвъ случай трѣба да се промисли, съ кого ще се замѣсти. Въ други мѣста има институтъ за допълнение на сѣднитѣ; да земе Нар. Събрание това въ внимание, иначе ще се прекъсва правосѣдието, и населението ще страда.

Каракашовъ: Сѣщо цѣхъ да кажа. И днесъ имаме допълнителни членове, които сж нужни.

Славейковъ: За първъ пътъ азъ съмъ поне благодаренъ, че се е поменало: кой ще го замѣнява.

Вий знаете г-да, нашето първоначално положение, въ всеки случай ние само захващаме отъ край. Ние мѣчно намираме да допълниме тѣзи мирови и окр. сѣдии, и сега да искаме и допълнителни за да ги нагласимъ да не става никакво прекъсване на сѣдове! Менѣ се чини, че това е малко прекалено да го искаме въ състояние, въ което се намираме. Кога веднажъ е зета грижа, че онзи сѣдия, който се случи че се разболѣе, то може да се случи и другитѣ и третитѣ и всички да се разболѣятъ и тогава какво ще правимъ? Сега законътъ полага, че ще се замѣнява мировий сѣдия съ съсѣднитѣ; по-сѣтъ може да видиме за допълнителнитѣ сѣдии, ако

ще се покаже нужда за тѣхъ. Сега за сега азъ тая нужда не виждамъ, толкосъ повече, че незнаемъ какъ ще допълнимъ числото на сѣдитѣ сѣдии.

Предсѣд. Желаетъ ли Н. С. да се говори повече върху този предмѣтъ? (Исчерпано е.) Приема ли Н. С. 14 чл. както си е въ проекта? (Приема.) Който не приема да си дигне ржката. (Никой).

Докладчикъ (Чете);

Чл. 15. Срокъ за отпускъ най-много до единъ мѣсець се дава на мировитѣ сѣдии отъ Окр. Сѣдъ, а по дългъ отпускъ отъ единъ мѣсець се разрѣшава отъ Князьтъ по представлението отъ Министрътъ на Правосѣдието. (Приема се.)

Чл. 16 Непосрѣдствениятъ надзоръ надъ мировитѣ сѣдии принадлежи на Окрѣжн. Сѣдъ. Висшиятъ надзоръ надъ всичкитѣ въобще мирови сѣдии се съсрѣдоточава въ Върховнитѣ Касс. Сѣдъ и въ лицето на Министрътъ на Правосѣдието.

Славейковъ: Последното немога да разумѣя добру. Върховнитѣ сѣдъ е единъ и Министрътъ на правосѣдието е другъ, които да иматъ надзоръ. Защо да бждѣтъ двама? То ще бжде по-голѣмо неспоразумѣние.

Мин. Стояновъ: Ползувамъ се въ този случай, да отвратя недоумѣнието за дуалистическиятъ надзоръ, който ще има Върховнитѣ сѣдъ и Мин. на Правосѣдието. Сѣдебното управление и сѣдебната частъ има въ всека държава 2 степени: една чисто сѣдебна, и друга е административното управление. Тия двѣ: сѣдебната администрация и сѣдебната властъ сж различни. Министрътъ не може да сѣди никого, нито може да ржководи единъ сѣдъ и да му каже: „тѣй да сѣдишъ.“ Гдѣто сѣдебната властъ е подчинена на администрацията, както е било преди нашето освобождение, гдѣто прошенията се даваха на администрацията и рѣшенията нѣмаха никоя сила додѣ нѣмаше на тѣхъ потвърждение отъ администрацията, тамъ не може да се говори за сѣдебна властъ. Но въ Конституционни държави, гдѣто хората сж намѣрили, че по този начинъ нѣма никои гаранции да се осмѣществи правосѣдието, тамъ тия двѣ страни ги има отдѣлени т. е. сѣдебната властъ и сѣдебната администрация. Тѣй сѣщо е и при мировой сѣдия. Този сѣдия се ржководи отъ закони въ своитѣ рѣшения, и наблюдава правото. Въ Върховнитѣ сѣдъ се съсрѣдоточаватъ дѣлата на мировитѣ сѣдии. Министрътъ нито е въ състояние да види какъ е сѣдилъ мировитѣ сѣдия. Окрѣжний сѣдъ, до когото дохождатъ апелации за разглеждане отъ мировитѣ сѣдии, има непосредственъ надзоръ и може да види гдѣ станаха упущения или не-разумѣние въ закона.

Върховнитѣ сѣдъ пакъ той е главниятъ регулаторъ за еднакво разумѣвание и прилагание на сѣщесвующитѣ закони и даже и обичаи, които може да

има у насъ, той е пълнословна властъ, надъ която друго рѣшение нѣма. Министерътъ не може да прикаже какъ да рѣшаватъ нито на Върховниятъ, нито на апелативниятъ, нито на окр. сждъ. Министерътъ може да назначи чиновници, сждии; Министерътъ може по мотивиранъ докладъ да представи за отчисление сждия; но Министерътъ нѣма право да каже: Вие трѣба да разберете законътъ тъй или тъй. У насъ порядъка така е заведенъ, че не Министерътъ, а Върховниятъ сждъ е тълкователъ на закона, и за това всичкитѣ сждилица къмъ него се обръщатъ. Азъ мисля, че съ това е достатъчно обяснено, че администрацията е съсредоточена въ рѣшитѣ на Министра на Правосъдието, а съдебната властъ въ Върховниятъ сждъ.

Славейковъ: Азъ не мога за зла честъ пакъ да разбера думата „надзоръ.“ Тука виждаме двѣ нѣща: административенъ и съдебенъ надзоръ. Непосредственъ надзоръ принадлежи на окр. и апелативниятъ сждъ, а висшій надзоръ на Върховниятъ сждъ; можеше да се каже баремъ: „на Министра принадлежи административенъ надзоръ.“ Работата е да не ставатъ заплитания.

М-ръ Стояновъ: Физически не е възможно сѣка минута да ставамъ и да прави дълги разяснения. Има сто души тука и на всѣкого да отговарямъ не съмъ въ състояние, и то по нѣколко пѣти. Отъ друга страна не съмъ длъженъ да чета лекции. Тука съмъ представилъ единъ законъ. Колкото за практиката на Върховниятъ сждъ, то по 22 протоколъ за Върховниятъ сждъ се рѣши, че му се предостави правото тълкование на закона. Ако предшественикъ мой е направилъ нѣкои распорѣждания, отъ които станаха нѣкои грѣшки и недоразумѣния, то азъ не съмъ кривъ. Азъ разбирамъ Върховниятъ сждъ като регулаторъ за еднаквото приложение и като тълкователъ на закони, които сж приети и на извѣстенъ узаконенъ порядъкъ. Недоразумѣнието какво бѣше: нашитѣ сждилица като неопитни, като имъ се представи нейдѣ мжнотия, безъ да си дадатъ трудъ да разгледатъ, не е ли предвидѣнъ подобниятъ случай въ закона, обръщаха се къмъ Върховниятъ сждъ съ запитване. Върховниятъ сждъ не можеше друго да имъ отговори, отъ колкото обрънете еди коя страница и ще го намѣрите въ еди коя статия; и много сждилица на мѣсто единъ въпросъ предлагаха даже цѣли дѣла. Гдѣто намѣряха малко мжнотии, спираха просто дѣлото, и на основание на циркуляра отъ Министра на правосъдието, казваха, да питае Върховниятъ сждъ да ни каже. Но Министерътъ самъ не тълкува закона, освѣнъ Народното Собрание, което има право да тълкува общи закони, за съдебни закони има това право Върховниятъ сждъ.

А колкото за порядъкътъ за надзора, ние ка-

захме тука; че приемаме мировитѣ сждии. Ако да се турятъ въ дѣйствиe, трѣба да се введатъ по истий порядъкъ, за който трѣба да има надзоръ. Тукъ не може да има мисль и съмнѣние за темнота или произволъ, защото произволътъ именно въ съдебното устройство не може да се допусне.

Д-ръ Молловъ: Азъ пакъ обръщамъ внимание на това, че на Г-на Министра е твърдѣ мжчно, ако всѣки членъ се обръща къмъ него частно за обяснение, всѣки ще намѣри случай да пита, защото това е много лесно. Ако да имаше докладъ или отъ г-на Министра или отъ комисията, тогава тѣзи питания не щѣха да ставатъ. Но като не е станало това трѣба г-нъ Министръ да опрости за честитѣ обръщания къмъ него.

Колкото за §, за който се говори, то да се каже „административниятъ надзоръ принадлежи на Министра.“

Мин. Стояновъ: Казва се тука: „дайте ми мотивировка“ Азъ още вчера се произнесохъ за това, че направихъ, което можахъ.

Славейковъ: Азъ забѣлѣжвамъ, г-да, че всѣки въпросъ трѣба да се обясни преди да се рѣшава, и за това се отнасями да питами за едно нѣщо, което неразумѣваме толкось добръ. За това може послѣ и отъ протоколитѣ да излѣзатъ мотивировки, на които се основава този законъ, и за това като се разисква по възможности въ Н. Собрание по подробно, нека не дотегнува на никого. Протоколитѣ ще бждатъ допълнение на нашето законодателство, и тий ще служатъ като мотивировка. А догдѣто нѣкой неразумѣва нѣщо добръ, какъ може да си даде гласа за него.

II. Станчевъ: Г-нъ Славейковъ се е освѣтлилъ вѣче, и Собранието може да прави каквото ще. Азъ обръщамъ внимание на всичкитѣ думи, които каза Г-нъ Министръ на Правосъдието и считамъ ги за достатъчни за разяснение по предметъта, предлагамъ, да се приеме членътъ както си е.

Председателъ: Приемами Н. С. чл. 16 както си е въ проекта. (Приема.) Който го не приема да си дигне ржката. (Никои).

Докладчикъ:

Чл. 17. Властта на всякий мировий сждия се ограничава въ пространството на околията, която е опредѣлена за всякого едного особено. (Приема се.)

Чл. 18. Всички присѣтствующи въ стаята на мировий сждия сж задѣлжени да пазятъ правилата на благоприсътоитността, редътъ и тишината, като се подчиняватъ безпрекословно на заповѣдитѣ на мировий сждия. Непокорнитѣ въ това отношение мировий сждия за пръвъ пѣтъ поканва на благочиние съ дума, а който не взема отъ дума, мировий сждия може да го осжда на (шрафъ) глоба отъ единъ до десетъ фр. а въ случай нужда може и да отдалечи непослушнитѣ съ сила. (Приема се.)

Чл. 19. Мировитѣ сждии, както помежду си, тъй и съ

мѣста и лица отъ други вѣдомства се отнасятъ непосредственно. (Приема се.)

Чл. 20 Окржнитѣ Сждилища даватъ предписания на подвѣдомственитѣ си мирови сждии, а отъ тѣхъ получаватъ представления. (Приема се.)

Чл. 21. Мировитѣ сждии сж задължени да даватъ ежегодно отчетъ, споредъ образцѣтъ показанъ отъ Министерството на Правосъднето, за всичкитѣ дѣла, които сж постъпили у тѣхъ презъ цѣлата година, и тоя отчетъ се представя въ подгѣждащия Окржнитѣ Сждѣ. (Приема се.)

Чл. 22. Дисциплинарната отговорностъ на мировитѣ сждии за неправилностъ (упущене) по службата имъ се определява споредъ правилата изложени въ чл. чл. на настоящето сждоустройство. (Приема се.)

Чл. 23. Начинитѣ за предаванетоъ имъ въ углавентѣ сждѣ за престѣпления, по службата както и самото производство на Сждѣтъ сж означени въ уставътъ на углавното сждопроизводство. (Приема се.)

Чл. 24. На мировитѣ сждии се даватъ: особенъ знакъ и особенъ печатъ.

Грънчаровъ: Желателно е да се знае какъвъ знакъ ще имъ се даде; за печатъ го разбирамъ.

И. Ковачевъ: Ние прочетохме първото раздѣление на мировитѣ сждии. Азъ глѣдахъ отъ начало, когато захванахме да го разисковами, каква цѣна ще има това учрѣждение за населението. Мировитѣ сждии ще бѣде постоянно въ сношение съ народа, и ще бѣде назначаванъ или избираемъ. . . .

Предсѣдателъ: Не се е още гласоподавалъ чл. 24. Послѣ, ако ви е угодно.

Т. Х. Станчевъ: Пита се тука за знакъ. Нашата Конституция забранява всѣкакъвъ видъ форми. Слѣдователно може да се отхвърли тази думи.

Мин. Стояновъ: Какъвъ знакъ ще бѣде; той още не е съставенъ, но трѣба да има знакъ, защото е сждия. Той е единъ, ще засѣдава въ планина на едно село и кога засѣдава, трѣба да се знае по единъ знакъ, че сждия сжди. И въ други конституционални държави напр. въ Англия иматъ полицейскитѣ единъ познатъ знакъ и този знакъ имъ дава сила. Какъвъ ще бѣде знакътъ, не зная, може би едно металическо търкалце съ надписъ „Мировитѣ Сждии“; това никакъ непротиворѣчи на Конституцията. Така на граждански чиновне, като въ таможни, иматъ особни знакове. И тука сждията трѣба да има знакъ.

Т. Станчовъ: Не съмъ съгласенъ да има знакъ; туй нѣма да увеличи силата на сждията. Азъ съмъ много противъ тѣзи знакове; защо тий много злѣ повлияха на нашитѣ хора. За това да остане безъ знакъ.

Славейковъ: Знакъ туряме на полицейски, но мнозина които не сж полицейски си турятъ този знакъ. Полицията е позната като изпълнителна властъ. Нашитѣ сждии, които имамъ тука, мисля, че нѣматъ никакъвъ отличителенъ знакъ. Г-нъ Минис-

търъ забѣлѣжи, че кога сждията засѣдава, трѣба да има свой знакъ; но въ едно село хората познаватъ мировитѣ сждия, който редовно засѣдава. Споредъ духа на конституцията ние трѣба да отбѣгваме отъ таквизи знакове, които правятъ отличие между хора. Г-нъ Министръ привнесе за примѣръ Англия, че запититѣ имали тамъ особенъ знакъ. Но сждиятъ ми се чини нѣматъ никакъвъ знакъ. Таквизъ малки съблазнителни случаи даватъ по голѣмо право за злоупотребление. Знакътъ трѣба да бѣде въ него достоинството му. Той ще има свидѣтелство, че е мировитѣ сждия и то повече ще му послужи.

Мин. Стояновъ: Ако казахъ въ планини, то разумѣвахъ, че не на скали и въ кории, а въ такива мѣста, гдѣто нѣма сега сждии, и които не сж градове и гдѣто не го познаватъ. Второ гдѣто предговорившии каза, че въ Англия нѣматъ сждиятъ особенъ знакъ, то да му поправимъ грѣшката, като му кажемъ, че тамъ иматъ даже особенъ костюмъ, особни дрѣхы, кога сждятъ. Разумѣва се, че кога иде сждията на расходъ, нѣма да носи особенъ знакъ; но кога тури този знакъ, то се познава, че той функционира като сждия.

Колегиални окржжни и апелативни сждилища иматъ извѣстенъ порядъкъ за отваряне на засѣдание. Но за мировитѣ сждии то е необходимо да има особенъ знакъ, за да се познава, че засѣданието се отваря. Това е една необходимостъ и има своето значение, а за това не трѣба разрѣшението на Конституцията.

Расолковъ: Г-нъ Славейковъ, ако да имаше случай да пхтува по сждебната частъ по нашия народъ, щѣше да се убѣди, че безъ тѣзи знакове сждията не може да приведе тишина въ време на засѣдание. Г-нъ Славейковъ казва, че той ще има Дипломъ. Кой ще го чете! и възможно ли е сѣкиму да го показова. Такъвъ единъ знакъ нѣма да го носи, но той ще служи въ време на сждба, на работа за различие.

Тод. Станчевъ: Нѣкои Г-да искатъ да кажатъ, че трѣба да се показова съ знакъ, че е сждия. Азъ пакъ бихъ пожелалъ съ честностъ и безъ пристрастие да покаже че е сждия. Този челоуѣкъ не живѣе въ Лондонъ, но въ едно село отъ 150 къщи, и всѣки ще го познава и кога ще сѣдне въ стаята, ще му даде сѣкий почитание като на челоуѣкъ, а не на знака.

Славейковъ: Неможе да се противостои на общото мнѣние; но да ви кажа че го считамъ за обидно да се мисли, че нашия народъ билъ до толкозъ дивъ, да познава челоуѣка по знакъ.

Отъ това излиза, че като попъ, кога тури патрахилия, то и сждията да турва такъвъ знакъ; инѣкъ безъ него не билъ сждия. Достоинството пра-

ви сждията, а не знаковетъ.

Мин. Стояновъ: Въ практическый животъ има Г-да, самолюбие и съ отхвърление на единъ знакъ неще да се направимъ погорни отъ другитъ народи, по-горни отъ самиятъ Русскій Народъ, гдѣ-то мировиятъ сждии иматъ знакове; тъй сжщо въ Англия, въобще гдѣто има мирови сждии, иматъ знакове, и отъ това нѣщо нестрада никакъ народътъ; кога не сждятъ, никой не имъ заповѣдва какъ да ходятъ; да ходятъ както щжтъ.

Расолковъ: Г-да предговоривши казаха, (Гласове изчерпано е!) че мировиятъ сждии щѣли да живѣятъ между народа и народътъ щѣлъ да ги познава; напротивъ именно за това трѣба да има знакъ, за да го познава, когато е като сждия и кога се намира като обикновенъ гржданинъ. Сждията може да сѣдне съ 2—3 души въ частенъ разговоръ; но когато види чловѣкъ, че има окаченъ знакъ, тогава вижда, че неможе да се пуска въ разговори съ сждията, но че трѣба да стои отъ страна.

За това е нужденъ такъвъ знакъ.

Предсѣдатель: Приема ли Н. С. 24 чл. Както си е въ проектътъ. (Приема се.) Който не приеме да си дигне ржката. (Никой.)

И. Ковачевъ: Азъ по преди искахъ да кажа и повтарямъ, заради това, че мировиятъ сждия е въ постоянно стѣлкновеніе съ народа, той трѣба да бжде и избранъ. У насъ дѣйствително нѣма хора между народа, които да отговарятъ на това звание, мировиятъ сждия трѣба да бжде чловѣкъ достоенъ, но въ интереса на напреджкътъ на народа, азъ съмъ на мнѣние да бжджтъ мировиятъ сждии избирани, а не назначавани. —

Мин. Стояновъ: Наистина, казва се, че ставатъ недоразумѣния, и отъ това и сърденіе. Азъ неможа да предположа Г-нъ предговорившиятъ до толкова да не е прочелъ, което рѣшавяхме вчера, и сега да се заловимъ да подигами въпроси, които ни отдалечаватъ отъ предмѣта! Обръщамъ само внимание на предговорившиятъ на 10 чл. (чете го). Неумѣстно е да се подигатъ такива въпроси, и за това не е и умѣстно да се дава и отговоръ на тѣхъ.

Ковачевъ: Признавамъ забѣлжката на Г-на Министра и казвамъ „pardon“.

Докладчикъ: (чете.)

Раздѣлъ 2.

За Сждебнитѣ мѣста.

Глава I.

Окржжнитѣ Сждилища.

Чл. 25. Окржжний Сждъ състои отъ предсѣдатель, подпредсѣдатель и членове.

Т. Станчовъ: Да се опредѣли и числото на членовѣтъ. (Гласове: Въ приложението ги има.)

Славейковъ: Искамъ да се забѣлжи въ протокола за сждебнитѣ мѣста, че въ конституцията е казано: Сждебната власть въ всички нейна ширина принадлежи на сждебнитѣ мѣста и лица които дѣйствуватъ отъ името на Княза. Отношенията на Княза къмъ тия мѣста и лица се опредѣляватъ чрезъ особни наредби. Когато ще дойде да се говори за общинитѣ, може би сждебна власть и на тѣзи мѣста да се отдаде. Сега искамъ само да се забѣлжи въ протокола.

Предсѣдатель: Приема ли Н. С. 25 чл. както си е? (Приема.)

Докладчикъ: (чете):

чл. 26. Окржжнитѣ сждилища можжтъ да бжджтъ подраздѣлени на двѣ отдѣления, въ едното отъ които предсѣдателствува Подпредсѣдательтъ. (Приема се.)

Чл. 27. Сждебнитѣ слѣдователи се считатъ за членове на окржжнитѣ сждилища и се намѣрватъ при окружния сждъ, или ако сж повече отъ единъ, всѣки въ назначенія си участжкъ. (Приема се.)

Чл. 28. Числото на окржжнитѣ сждилища и тѣхнитѣ отдѣления, пространството на окржжитѣ имъ, и числото на уастжцитѣ за сждебнитѣ слѣдователи, се опредѣляватъ чрезъ особно расписание, а числото за членовѣтъ на окр. сждилища и сждебнитѣ слѣдователи се опредѣлява по щата. (Приема се.)

Глава II.

Апелативнитѣ Сждилища.

Чл. 29. Апелативний сждъ състои отъ единъ Предсѣдатель, подпредсѣдатель и . . . членове по щата. (Приема се.)

Чл. 30. Апелативний сждъ се дѣли на двѣ отдѣления: гражданско и углавно, едното отъ които е въ вѣдението на подпредсѣдательтъ.

Славейковъ: Разумѣвамъ, че трѣба да са дѣли апелативното сждилище на 2 отдѣления: на гражданско и на углавно. Но видѣлъ съмъ, че отдѣления на углавнитѣ престжлжения стоятъ праздни, когато гражданското отдѣление е натрупано съ работи. За това по случай можеше да се занимава углав. отдѣление и съ граждански работи. Ако има членъ отъ апелативно сждилище тукъ, да ни разкаже.

Расолковъ: Дѣйствително е така. Но понеже има двѣ отдѣления, азъ ще питамъ може ли членътъ отъ едно отдѣление да участвова въ работата на друго отдѣление? То би било желателно да знаемъ.

Михайловскій: Кога отсѣтствова нѣкой, или нѣма достаточное число на членове, викатъ се и отъ другото отдѣление. Ако иматъ работа, то може да вика единъ членъ отъ окр. Сждъ.

Расолковъ: Азъ не питамъ за членове, но кога има едното отдѣление твърдѣ много работа ще ли има право отд. за гражданската работа да повика второто отдѣление, когато то нѣма работа.

Станчовъ: Азъ мисля, че на това ще даде

отговоръ послѣднийтъ законъ за сждопроизводството.

Предсѣдатель: Приема ли Н. С. 30 членъ както е въ проекта? (Приема се). Който неприема да си дигне ржката: (Никой),

Докладчикъ (Чете):

Чл. 31. Числото на Апелативниѣ Сждилища и тѣхното пространство се опредѣляватъ отъ особенно за това расписание.

Славейковъ: Като се каза, че числото на Апелативниѣ сждилища ще се опредѣли съ особенно расписание, то докаждамъ да питамъ за това расписание. Азъ желая да зная повече ли ще бждатъ отъ 2 Ап. сждилища, или не и на кои мѣста. На преди имаме 5 апелативни сждилища, а сега съ 2. Отъ Търново се е отзело неправедно, защото нѣма ви една губерния толкосъ многобройна и гдѣто има толкосъ дѣла за апелация, и гдѣто се за нея чувстова толкова нужда. Ако би се искало да се направи икономия, то можеше въ Русчукъ да има търговско сждилище; а апелативното да бжде въ Търново. Русчукскитѣ села нѣматъ никаква търговия; но Търновскитѣ села наредъ вършатъ търговия. За туй, и освѣтъ това да не забравами напата стара столица.

Мин. Стояновъ: Азъ ще кажа пакъ както и по-напредъ казахъ, че ставатъ недоумѣния, защото се подмѣтатъ въпроси не на време. Че ще има 2 апелативни сждилища, то са види отъ I. приложение, и когато ще се разглѣждатъ, ще има време за тѣзи разисквания.

Предсѣдатель: Приема ли Нар. Събр. 31 членъ както си е? (Приема).

Докладчикъ:

Глава III.

Върховний Кассационенъ Сждъ.

Чл. 32. Върховний Кассационенъ Сждъ състои отъ единъ предсѣдатель, единъ подпредсѣдатель и . . . членове по щатѣтъ. (Приема се).

Чл. 33. Върховний Сждъ състои отъ двѣ отдѣления: гражданско и уголовно, отъ които едното е подъ вѣдѣнието на подпредсѣдателя. (Приема се).

Чл. 34. Въ случаи, които съ предвидѣни въ законътъ отъ двѣтъ отдѣления на Върховний Сждъ се съставлява общо събрание за рѣшеніе особни дѣла чл. 141. (Приема се).

Глава IV.

За Канцелариитѣ на Сждебнитѣ мѣста.

Чл. 35. При Окржжитѣ и Апелативниѣ Сждилища и при Върховний Сждъ се назначаватъ отъ надлѣжащия предсѣдатель секретари, помощници тѣхни, канцеларски служители и сждебни разселни. Тѣхното число се опредѣлява по щата.

Расолковъ: Имамъ да забѣлѣжа за секретаритѣ, като приехме при мировитѣ сждии, да

се назначаватъ отъ Кнѣза, тѣй сѣщо трѣба да се назначаватъ и тѣзи секретари отъ Кнѣза.

Мин. Стояновъ: Нѣмамъ нищо противъ това; азъ мисляхъ, че ще направи комисията потрѣбнитѣ забѣлѣжки, както и за секретаритѣ на мировитѣ сждии.

Предсѣдатель: Приемали Н. С. чл. 35 съ забѣлѣжката? (Приема се). Който неприема да си дигне ржката. (Никой).

5 минути распусъ.

(Послѣ распусътъ).

Предсѣд.: Засѣданіето се отваря отъ ново.

Докл. Пановъ: (Чете): Глава V. за сждебнитѣ засѣдатели.

Чл. 36. Сждебни засѣдатели могатъ да бждатъ само Български поданици безъ разлика на вѣра, и които иматъ не по-малко отъ 25. год.; да бждатъ неопорочени предъ Сждъ, да знаятъ да четатъ и пишатъ, да владѣятъ на какво да е основание недвижимо имѣщество или сами, или родителитѣ имъ; тѣй сѣщо и лица, които нѣматъ недвижимо имѣщество, нѣ съ получили срѣдне или висше образование, или пакъ които се занимаватъ независимо съ търговия или нѣкой запаятъ."

Комисията е направила тука една забѣлѣжка, именно върху цѣлата глава V, понеже цѣлата глава се касае до избираніето на сждебнитѣ засѣдатели. Слѣдъ дълго разисквание комисията е дошла до заключение, че трѣба да остане тѣй, както е тука, защото ние още онзи день приехми това начало. (Единъ гласъ: Това не е прието!)

Т. Станчовъ: Въ тозъ членъ между другитѣ условия се казва, че сждебнитѣ засѣдатели трѣба да знаятъ да четатъ и пишатъ. Но азъ питамъ: като имамъ подданици отъ разни народности, и за да бжде едно лице засѣдатель, то на кой языкъ трѣба да знае да чете и пише, на французски или на гръцки? -- Азъ мисля, че нито на единътъ нито на другитѣ. За това, чини ми се, че е нужно да се додадѣтъ още двѣ думи и да се каже: „да четатъ и пишатъ официалний языкъ“. Иначе ще ставатъ недоразумѣния.

Мин. Стояновъ: Цѣлата тазъ глава съ малки измѣнѣния съществува въ Временниѣ сждебни правила. Върху въпросътъ за грамотността се е говорило много пжти и въ бившето Нар. Събрание и въ сегашното се е повторявало, че когато се говори, официално да бжде чловѣкъ грамотенъ, то съ разбира, че трѣба да знае да чете и пише на официалний български языкъ. По тая причина не може да се допусне никой другъ языкъ, защото никой другъ языкъ не е официаленъ освѣтъ българскій.

Расолковъ: Азъ съмъ на мнѣние, да се каже „на официалний языкъ“, защото наистина и въ Конституцията е казано, да знае да чете и пише на официалний языкъ, по администрацията не е така

разбирала. Има почетни членове, които не знаят български не само да четят и пишат, но нито азикът не разбират.

Миханловский: За да се поправи или измъни този член, трябва да вземем въ внимание службата на съдебните засъдатели. Тъ засъдават и се призовават да засъдават, когато предлъжи тежко наказание, и тъй не се призовават да работят писмено, но се призовават като хора, които имат опитъ отъ свѣта и здравъ разумъ. Тъ само ще се произнасятъ: виноватъ ли е подсъдимий, или не е? Слѣдователно азъ съмъ съгласенъ съ васъ, че дѣйствителнитъ членове на съдоветъ, които сж наименовани отъ короната, непременно трябва да знаятъ да четятъ и пишатъ официалний языкъ, защото тий работятъ писмено; а съдебнитъ засъдатели, които се избиратъ по изборъ отъ гражданитъ и които само се произнасятъ: дали е виноватъ единъ человекъ или не, тъй не трябва да знаятъ писмо, но само да разбиратъ языка.

Мин. Стояновъ: Разумѣва се, че е така, както каза г-нъ предговоривний, т. е. че съдебнитъ засъдатели иматъ тая функция, да се произнасятъ за виновността или невинността на подсъдимий; но пакъ се разумѣва, че трябва да познаватъ языка, за да могатъ да засъдаватъ въ съдебното засъдание; другояче като не разбиратъ, що се говори, и не могатъ да се произнесжтъ съвѣстно, или ако се произнесжтъ, тогава тѣхний гласъ ще бѣде опасенъ. Но за всичкитъ, които зематъ участие да рѣшаватъ, не е доволно само да говорятъ официалний языкъ, но трябва тоже да го четятъ и пишатъ; защото като се оттегли съдътъ и стане въпросъ за виновността или невинността, тогава ще има справки. Трѣба да подписватъ въпросътъ за виновността или невинността, а слѣдователно трѣба да знаятъ да четятъ и пишатъ на официалний языкъ. (Гласове: Така е!)

П. Станчовъ: Подигнатий въпросъ за 36 статия, относително какъвъ языкъ трѣба съдебний засъдатель да знае да чете и пише, ме накара и азъ да проговоря 5—6 думи за по добро разяснение на въпросътъ. Г-да, не трѣба да забравяме, че въ нашето отечество освѣнъ българский языкъ сжествува още и другъ единъ языкъ. Въ нѣкои окрѣзи има отъ 40 до 50 хиляди души мусулмани, и се повикатъ да избиратъ съдебни засъдатели; то се разбира, че ще избержтъ своитъ съотечественици. (Предсѣд.: Всички сме съотечественици.) Т. е. ще избержтъ такива, на които кжсото време още не е позволило да изучатъ официалний языкъ. За това азъ желая да остане членътъ както си е, безъ никакви измѣнѣния, за да иматъ пристѣпъ като съдебни засъдатели и мусулманитъ.

Т. Станчовъ: Отъ думитъ на предговоривний немога нищо друго да разберж, освѣнъ че ще покажемъ Богъ знае какво великодушие. Истина е, че има мжчнотия за тѣхъ, които не разбиратъ официалний языкъ, но ние знаемъ въ сжщото време, че и ние бѣхми до вчера подъ единъ чуждъ народъ, и питамъ: дадоха ли ни нашитъ господари право така да правимъ? — Не, но всичкитъ записи трѣбаше да бѣдѣтъ съставени на турски языкъ. (Едни гласове не; други — да.) Впрочемъ у насъ е общо-приятно само официалний языкъ да има важность. За това не трѣба да допушамъ една такъва слабостъ, каквато има ни въ една конституционна държава.

Расолковъ: Въ 36 чл. ясно е казано, въ какви случаи ще се повикватъ съдебнитъ засъдатели, а именно ще се повикватъ за най важни криминални дѣла. Въ такъвъ случай нахождамъ нужно, щото съдебнитъ засъдатели трѣба добръ да разбиратъ языка, на който ще се разгѣжда дѣлото; защото ако не разбиратъ една дума, тогава не могатъ да се произнесжтъ тѣй, както би се произнесли, ако да разбираха значението на думата. Освѣнъ тѣзи бъркотии, които ние бѣхми имали въ сждилището, не можемъ да направимъ това и по тая причина, понеже въ Конституцията се разбира за официаленъ языкъ само българский, а трѣба да се поддържа правий смисълъ на Конституцията. За това не мога да се съглася съ г-на Миханловский и съ г-на предговоривний, които казватъ, че трѣба да се приематъ като съдебни засъдатели и такъвѣ хора, които макаръ да не знаятъ български да четятъ и пишатъ, та макаръ и на своитъ языкъ само да знаятъ. Ние знаемъ, какви бъркотии сж произгѣзли отъ такъвъ случай; а за примѣръ можемъ да вземемъ Тракия, когато бѣше подъ едно и сжщо управление съ България, въ времето на Императорский комисаръ, какви неспоразумѣния сж произгѣзли. Единъ знаение грѣцки, а не български и турски; другъ само — български; трети само турски и обратно. Тогава трѣбаха преводчици, за да се споразумѣватъ. Това сжщото би станало и у насъ, ако се приеме едно такъвъ тълкувание на Конституцията. За това желая, да не се приематъ за съдебни засъдатели хора, които не разбиратъ българский языкъ.

П. Станчовъ: Азъ разбирамъ, какво ще каже официалний языкъ, но не разбирамъ, по каква причина ние тълкуваме грамотността въ Конституцията тѣй, че трѣба да знае да чете и пише на свойа языкъ. Като приехми грамотността тѣй, подбуждали сме се отъ една извѣстна цѣль за доброто на отечеството. Азъ настоявамъ слѣдователно, да си остане чл. 36-и и така да се разбира баремъ за сега, а въ една отъ бѣдѣщитъ сессии пакъ можемъ да го разгѣдаме.

Славейковъ: По нѣкогажъ дохожда челоуѣкъ да не може нищо да разумѣе добръ; защото г-нъ министръ даде друго тълкувание на този членъ, г-нъ Михайловский пакъ друго. Г-нъ предговорившии депутатъ отъ Ловечъ напомни, че въ Конституцията се опредѣлява, какъ се разбира грамотността. Това не е опредѣлено. Ако сме били принудени, по нѣкакви съображения да остане така тоя членъ, това нищо не значи; защото Конституцията всекога разумѣва официалний български языкъ. А послѣ съ такива тълкувания, каквито сж тѣзи послѣднитѣ, азъ не можъ да се съглася; азъ тоже настоявамъ, че трѣба да знаятъ да четатъ и пишатъ официалний языкъ съдебнитѣ засѣдатели; иначе ще настане цѣла вавилония. Ние трѣба да постановимъ, че въ съдилищата не може да се приеме като засѣдател никой, който не разбира официалний языкъ; защото той ще дава гласъ за смъртъ на единъ подсѣдимъ и за това трѣба добръ да разумѣва всека една дума. Азъ мисля, че въпросътъ е доволно разясненъ и като се забѣлѣжи въ протоколитѣ, че ние разбирами челоуѣка грамотенъ, само ако знае български языкъ, то ще бѣде достатъчно и желая да се приеме този членъ споредъ тълкуванието на г-на министра. (Гласове: Съгласни.)

Недѣлковичъ: Като разбирамъ и азъ споредъ казванието на предговорившии, че официалний языкъ трѣба да бѣде български, имамъ още нѣщо да напомня върху този членъ. Тукъ има дума, че съдебний засѣдател трѣба да има недвижимо имущество. Г-да, това противорѣчи на духа на Конституцията. Думата „недвижимо имущество“ трѣба да се исхвърли, а вмѣсто нея друга може да се приеме.

Мин. Стояновъ: Имамъ да кажъ на предговорившии, че Конституцията раздѣля избирателитѣ на двѣ категории: именно на избиратели, които избиратъ представители за законодателното Народно Собрание, които се избиратъ по всеобщо гласоподаване и на избиратели, които избиратъ членове за другитѣ учрѣждения. Самото Народно Собрание е предпрѣвило този въпросъ и за това мисля, че не трѣба повече да разсѣждаме върху това. И Народно Собрание онзи день прие, че всички правила, които съществуватъ за административно-полицейски и за земско-стопански дѣла, оставатъ въ сила, а този порядъкъ е сѣщия. За това мисля, че този въпросъ е рѣшенъ.

А. Цановъ: Азъ нѣма да говоря много, но ще кажъ своето мнѣние, колкото за грамотността и писмеността на съдебнитѣ засѣдатели, които ще се избиратъ. Азъ съмъ противенъ на това, да се тури думата „официалний языкъ“, по тази причина, защото зная, че не ще бѣде приложимо въ никое

мѣсто на Княжеството. Нека за сега остане членътъ както си е; и послѣ ще видимъ какво ще направимъ.

Грънчаровъ: Слѣдъ толкозъ разисквания желателно е, да се не говори по този въпросъ, но да се остави членътъ както си е.

Расолковъ: Азъ бихъ желалъ да се избиратъ хора, които да знаятъ да четатъ и пишатъ официалний языкъ. (Гласове: Исчерпано е.)

Предсѣдателъ: Приема ли Народно Собрание да остане чл. 36 така, както си е въ проектътъ? (Приема се.) Който не приема да си дигне ржката. (Малцина дигнаха.)

Докл. Пановъ: (Чете.) „Чл. 37. Съдебни засѣдатели не могатъ да бѣдѣтъ:

а) Всички, които сж на държавна служба и които се назначаватъ отъ правителството.

б) Духовни лица отъ всички вѣронеповѣдания.

Т. Х. Станчовъ: Тукъ е казано, че не могатъ да бѣдѣтъ засѣдатели, които сж на държавна служба. Това се разбира, защото едно лице не може да върши петъ служби; но азъ не мога да разбера втората алинея: защо единъ свещеникъ да не може да бѣде съдебенъ засѣдател? Азъ мисля, че може да бѣде и нѣма да врѣди нито на свещеника, нито на народнитѣ интереси, напротивъ това ще прави честь на едно съдилище, дѣто има еднанъ свещеникъ.

Михайловский: Духовно лице не може да засѣдава въ никакво гражданско съдилище, а още по малко въ уголовно; защото свещеникътъ не може да осѣди никого на смъртъ, а второ защото може да има нѣщо казано на свещеника отъ подсѣдими въ исповѣдѣта, което той не може да каже на съдилището. Ето двѣ причини, по които духовно лице не може да сѣди нито по граждански, нито по престѣпни дѣла.

Расолковъ: Г-нъ предговорившии искаа най главнитѣ причини, за които духовното лице не може да бѣде засѣдател. Освѣтъ това споредъ вѣрата духовнитѣ лица трѣба да опрощаватъ престѣпницитѣ, и това е нѣщо, което законътъ тоже не позволява.

Предсѣдателъ: Приема ли Народно Собрание чл. 37 както стои въ проектътъ написанъ? (Приема се.) Който не приема да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

Докл. Пановъ: (Чете.)

Чл. 38 „Окръжниятъ Началникъ отъ този окръгъ, дѣто се намира Окръжний Съдъ, къмъ 15 окт. всяка година съставя общи списѣци, въ които се записватъ жителитѣ на селата, чифлицитѣ, колибитѣ и градоветѣ, които иматъ право да бѣдѣтъ избрани за съдебни засѣдатели, споредъ чл. 36.“ (Приема се.)

Додкл. Пановъ: (Чете.)

Чл. 39. „Тѣй сѣщо, кѣмъ 15 окт. всяка година Окружний Началникъ съставя общъ списѣкъ отъ първоначалнитѣ избиратели по селата, чифлицитѣ, колибитѣ и градоветѣ, като вписва въ тоя списѣкъ лицата, които сѣ неопорочени предъ Сждѣ, и които сѣ по-горѣ отъ 20 год., които владѣхъ на какво и да е основаніе недвижимо имущество, или тѣхно или на родителитѣ имъ, а тѣй сѣщо и лица, които макаръ да нѣматъ недвижимо имущество, нѣ да сѣ свършили нѣкое сѣдние или висше учебно завѣденіе, а тѣй сѣщо които се занимаватъ съ частна търговия или занаятъ.

Заб. Подробни правила за начинитѣ на избиранието сѣдебнитѣ засѣдатели се опредѣлятъ съ особена инструкция, която ще се състави отъ Министерътъ на Правосѣдието по споразумѣние съ Министерътъ на Вжтрѣшнитѣ дѣла.“

П. Станчовъ: Тукъ има нѣщо не ясно. Въ Временнитѣ Сжд. Правила избирателитѣ на почетнитѣ членове се избиратъ отъ избирателитѣ на 50 кѣщи по единъ, (Михайловскій: по-долу има другъ единъ членъ.) Тогава задържамъ си правото да говоря по послѣ.

А. Цановъ: Азъ би попиталъ какъ се разбира думата: „първоначалнитѣ избиратели.“?

М-ръ Стояновъ: Азъ ще обясня едно нѣщо, което се практикува у насъ отъ това време, отъ когато Временитѣ Сжд. Правила сѣществуватъ у насъ. Има два списѣка на избирателитѣ: единъ отъ първоначалнитѣ избиратели, а другъ отъ тѣзи, които избиратъ сѣдебнитѣ засѣдатели непосредствено.

Предсѣдатель: Приема ли се чл. 39 така, както си е въ проектътъ? (Приема се.) Който го не приема да си дигне ржката. (Никой недигна.)

Докл. Пановъ: (Чете:)

Чл. 40. „Приготвенитѣ списѣци се публикуватъ отъ Окр. Началникъ за знание на всѣчки.“ (Приема се.)

Докладчикъ (Чете:)

Чл. 41. „Жалби и заявления за неправилно исключение, или невяснѣе въ списѣцитѣ се подаватъ г-ну Предсѣдателю на Окр. Сждѣ не по кѣсно отъ 15 ноемврий, който заедно съ Прокурора рѣшава всѣчки жалби и заявления окончателно.“

(Приема се.)

Докладчикъ (Чете:)

Чл. 42. „Отъ цѣлото число на лицата, които сѣ записани въ списѣкътъ, споредъ 38 чл. първоначалнитѣ избиратели отбиратъ съ висшегласе отъ всѣки 50 кѣщи по единъ гласенъ. Чифлицитѣ се записватъ до най-ближнитѣ имъ села или градове, а колибитѣ се събиратъ по 50 кѣщи наедно. Изборитѣ по колибитѣ, селата и градоветѣ ставатъ подъ предсѣдателството на най-старитѣ лица.“

П. Станчовъ: По тоя начинъ за избирание на почетнитѣ членове се е практикувало отъ времето на Русското управление. Ако приемемъ и сега тозъ сѣщій начинъ за избирание на сѣдебнитѣ засѣдатели, съ това да ли не даваме криво тълкувание на тая статия на Конституцията, която дава

право на първоначалнитѣ избиратели да избиратъ непосредствено? Това само искахъ да питамъ.

Т. Станчовъ: Азъ мисля, че тѣ не сѣ лишени отъ правото си да избиратъ, защото 50 лица избиратъ одного, който е упълномощенъ да гласоподава за всѣчки. Народ. Събрание ако избере 10 души да извършатъ нѣщо, то е сѣщо като да се е извършило отъ цѣлото Народ. Събрание.

Славейковъ: Разумѣва се, че случаитѣ сѣ двойни: друго нѣщо е да се избиратъ депутати, а друго е да се избиратъ почетни членове за сѣдоевѣтъ; а за това и законитѣ могатъ да бждѣтъ двойни. Споредъ мене азъ би билъ противъ всичкиятъ тозъ членъ; защото, ако помните какви препирни бѣха въ Търновското Учр. Събрание върху това, за да се избиратъ депутатитѣ по тозъ начинъ, то тогава не е нужно; но като земемъ, че друго нѣщо е да се избиратъ депутати, а друго — сѣдебни засѣдатели, тогава нѣма да кажа друго, освѣнъ да си остане.

Т. Икономовъ: Когато се разгѣждаше тази глава отъ Комисията, мнозина отъ членоветѣ бѣхъ ми съгласни да се исхвърлятъ сѣвсѣмъ всичкиятѣ членове отъ 38 до 44, просто на това основание, че тѣ говорятъ за посѣдственни избори, които Конституцията не познава. Друго още едно нѣщо което принуди Комисията да се съгласи за исхвърлянието имъ, бѣше, защото въ самий законопроектъ има една забѣтъшка приложена до 39 чл., която казва: (Чете:.) „Подробни правила за начина на избиранието сѣдебни засѣдатели се опредѣлятъ съ особена инструкция, която ще се състави отъ Министра на Правосѣдието по споразумѣние съ Министра на Вжтр. Дѣла.“ По сѣтитѣ като се изработва постояненъ законъ за избирание на представителитѣ, може да се говори и върху тия избори. Но сега незная по какви причини комисията предлага тѣзи членове на разсѣждение.

Докл. Пановъ: Вие не участвувахте, всѣкога въ Комисията. Отъ начало участвувахте, а послѣ недохождахте. Комисията е рѣшила да се приематъ тѣзи членове, понеже въ административното отношение рѣшихми да се упражняватъ Временитѣ Правила по изборитѣ. По тая причина приехми и това тука.

Грънчаровъ: Нѣкои отъ предговорившитѣ, като да ги е страхъ да приематъ това начало за избираемитѣ въ Окр. Сѣдове, за да не би послѣ такова нѣщо да стане и при депутатскитѣ избори. Но азъ напомнявамъ 86 чл. на Конституцията който казва: (Чете го.) Слѣдователно азъ мисля, че не трѣба да се страхуваме и можемъ да го приемемъ тѣй, както е въ проекта.

Предсѣдатель: Азъ напомнявамъ, че има

първоначални избиратели и второстепенни.

Т. Икономовъ: Само на негова милостъ има да възразя, като казва, че не съмъ участвувалъ въ послѣднитѣ засѣдания на комисията. Тогава азъ не зная, да ли е имала право да се връща назадъ. Таково повръщане ми се види чудновато.

Докл. Пановъ: Азъ съмъ казалъ при началото, когато се разглеждаше този въпросъ, и г-нъ Икономовъ заяви противъ това. Азъ пакъ повтарямъ, че окончателно рѣшение се даде въ неговото отсъствие, и азъ изразявамъ мнѣнието на комисията, а не своето лично мнѣние.

Председателъ: Приема ли се чл. 42 така, както стои въ проектътъ? (Приема се.) Който го не приема да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

Докл. Пановъ: (Чете.) Чл. 43. „Избранитѣ споредъ горний начинъ гласни се призоваватъ на 15 Дек. отъ окр. началникъ въ главния градъ на окръга, т. е. тамъ, дѣто се намѣрва окр. сѣдъ, за общо Събрание, въ което се избиратъ сѣдебнитѣ засѣдатели.“

Забѣлѣжка. По напредъ се избиратъ по възможностъ жителитѣ отъ този градъ, дѣто е сѣдътъ, а послѣ и жителитѣ на този окръгъ, които сж по близо до околийскій градъ.

А. Цановъ: По мое мнѣние, забѣлѣжката трѣба съвсѣмъ да се исхвърли. Ние нѣмаме нито граждани нито селяни, но всички сми граждани на българското Княжество.

Славейковъ: Именно това искахъ и азъ да забѣлѣжа.

Мин. Стояновъ: Който практически знае за присѣтствието на почетнитѣ членове въ сегашнитѣ наши сѣдилища, той хубаво ще разбере този членъ. Ако се избиратъ почетнитѣ членове отъ мѣстата, дѣто не се нахождатъ сѣдилищата, ще иматъ голѣма неудобностъ за да присѣтствуватъ при разгледжване то на едно дѣло, защото ако се случи да недохождатъ, то има особно наказание за тѣхъ. За това, ако е казано, че по възможностъ трѣба да се избиратъ отъ гражданитѣ, то е казано за улеснение на населението, и съ това никакъ не се стѣснява правото на тѣзи, които се намиратъ на крайнитѣ точки на окръга, които могатъ да дойдатъ на засѣдание. Избирателитѣ не се стѣсняватъ въ своето гласоподаване и не трѣба да избиратъ непременно оногова, който е вътрѣ въ града; тѣ могатъ да избиратъ и оногова, който е въ най крайната точка на окръга, но забѣлѣжката служи само за улеснение; ако я приемате, добръ, ако не — можете да направите както щѣте.

Грънчаровъ: Г-нъ Министръ казва, че избирателитѣ не се ограничаватъ; но азъ мисля, че ако се каже „по възможностъ“, тогава се считатъ

задѣлжени да гласоподаватъ най напредъ за тѣзи, които сж въ града, а послѣ за другитѣ. Най добръ ще бѣде, да оставимъ избирателитѣ да си избиратъ каквито искатъ членове, иначе ще бѣде неправда.

А. Цановъ: Отъ думитѣ на г-на министра азъ разбрахъ, че този членъ имало го, нѣмало го, съ това нищо не се повръжда. Но азъ мисля, че ако го има, много ще се повръди и властитѣ ще го зематъ като едно сръдство, за да се ползватъ отъ него. За това азъ мисля, че трѣба да се исхвърли.

Мин. Стояновъ: Имамъ да кажжъ първо за властитѣ, които толкова пхти се спомѣнаха, че тѣ нѣма да избиратъ членоветѣ, но че населението ще избира когото ще; но ако се представи единъ списъкъ отъ 50 имена, отъ които 10 сж вътрѣ въ града, а другитѣ 40 отъ вънка, тогавъ избирателитѣ сж длѣжни напредъ да гласоподаватъ за ония, които сж отъ града и послѣ за ония отъ вънка; но никой не ги притѣснява, кого да избиратъ; тий могатъ да даджтъ черно зърно, никой имъ не заповѣда. Азъ напомнимъ, че практиката е показала, че избирателитѣ отъ крайнитѣ точки на окръга обикновено не дохождатъ въ сѣдилищата, като намиратъ разни причини; и така сѣдебнитѣ засѣдания не могатъ да станатъ. Слѣдователно полезно ще бѣде за самитѣ подседими, за самитѣ сѣдилища и за самитѣ тѣзи, които сж обязани да бѣджтъ представители на народа въ сѣдилищата, ако се избиратъ хора, които сж по близо до сѣдилището.

Т. Станчовъ: Г-нъ министръ казва, че нѣма да се притѣсняватъ жителитѣ, когото искатъ да избиратъ; слѣдователно чини ми се, че е съгласенъ, щото членътъ може да бѣде и безъ тая забѣлѣжка, и за това може да се исхвърли. (Гласове: Съгласни.)

Бръшляновъ: И азъ съмъ съгласенъ да се исхвърли. Г-нъ министръ каза, че като свикатъ избирателитѣ, тѣ били длѣжни да гласоподаватъ най първо за оногова, който е отъ града, а послѣ за другитѣ; то значи, че за това има единъ списъкъ на избирателитѣ имъ. (Единъ гласъ: Има.) Но азъ мисля, че избирателитѣ трѣба да гласоподаватъ за тѣзъ, на които иматъ довѣрие, на макаръ били и отъ най далечнитѣ крайове. За това трѣба да се исхвърли тая забѣлѣжка, отъ която могатъ да послѣдватъ злоупотрѣбни.

Мин. Стояновъ: Първо ще кажа за списъка, за който спомена г-нъ предговорившии, че той е списъкъ, дѣго сж записани имената на тѣзи, които иматъ право да бѣджтъ избрани. Има два списъка: единъ за онѣзи, които иматъ право да бѣджтъ сѣдебни засѣдатели и другъ за онѣзи, които сж първоначални избиратели. Колкото за бѣлѣжката, тя е турната само за това, защото зная отъ практическия животъ, че става съ това облѣгчение за онѣзи, кои-

то сж избрани; защото имъ се зема щрафъ за отсъствие отъ сждебнитъ засѣдания; и друго, за да не се затруднява сждътъ съ отлаганне дѣлата отъ единъ день на другъ. Азъ представимъ на Народ. Събрание да рѣши както намѣри за нужно и сгодно въ тозъ случай.

Славейковъ: Именно за това, което приведе г-нъ Министръ, и азъ предлагамъ да се исхвърли, защото тазъ забѣлѣжка ще ограничава избирателитъ, което не трѣба да става, но трѣба да дава ми свобода на всѣкой избирателъ, като оставя ми на Негово благоусмотрѣние да избира, когото намѣри за добро.

Грънчаровъ: Нищо повече не трѣба; всички разбира ми, че има ограничение и за това трѣба да се исхвърли забѣлѣжката. (Гласове: Да се исхвърли; исчерпано е!)

Науумовъ: Макаръ че се каза, че е исчерпанъ въпросътъ, но азъ глѣдамъ, че повече внимание обръщате къмъ забѣлѣжката, а не къмъ самия членъ. Въ члена се казва, че отъ всичкий сждебенъ окръгъ ще отиватъ избирателитъ да гласоподаватъ, и ние знаемъ, че всички сждебни окръзи ще се съставляватъ отъ три или четири административни окръзи, зарадъ туй окр. нач. ще бжде въ другъ единъ градъ, а сждебний окр. ще бжде на друго мѣсто. По тая причина изборитъ не ще могатъ да ставатъ въ мѣстото, дѣто засѣдава окр. сждъ. Трѣба да се обрне внимание на това, защото въ противенъ случай, ще ставатъ голѣми неудобства.

П. Станчовъ: Върху забѣлѣжката нищо нѣма да кажа, защото нейната непотрѣбностъ видѣха всички. А колкото за членътъ, азъ мисля, че като приехми за общо правило на 50 къщи по единъ гласъ да гласоподава за сждебнитъ засѣдатели, то го приехми за улеснение на населението. Щомъ приехми това за улеснение, то не трѣба да говоримъ за второ улеснение на окръжний градъ; онова е достаточнo улеснение.

Славейковъ: Не ще бжде злѣ, ако се по-занимаемъ малко съ тозъ членъ. (Чете го.) Азъ мисля, че окр. началникъ на главния градъ не ще и не може да прави заповѣди на други окръзи, защото административнитъ окръзи не се посрѣщатъ съ сждебнитъ; но ако стои така както гласи въ тозъ членъ, тогава ще ставатъ стѣлкновения между властитѣ.

Мин. Стояновъ: Не ще да има никакви стѣлкновения между властитѣ, нито бъркотии, като земемъ предъ видъ бѣлѣжката на чл. 39. (Гласове: Добръ е.)

П. Станчовъ: Азъ искахъ да кажъ сжщото това, което каза г-нъ министръ на правосѣднето.

Мин. Стояновъ: Азъ не настоявамъ на за-

бѣлѣжката.

Предсѣдателъ: Приема ли се 43 чл. безъ забѣлѣжката? (Приема се.) Който го не приема да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

Докл. Пановъ: (Чете):

Чл. 44. „Отъ общитѣ списъци, които сж съставени на основание чл. чл. 38 и 41 гласнитѣ избиратъ съ вишегласие 24 сждебни засѣдатели, които сж привикватъ, за да образуватъ съставътъ на Сждилището по 6 на всяки три мѣсеци.“ (Приема се.)

(Докладчикъ Чете):

Чл. 45. „За избранитѣ сждебни засѣдатели се съставлява списъкъ, въ който се записватъ най-напредъ и по редъ тѣзи, които сж получили най-много гласове. При равнитѣ гласове по-напредъ се записватъ по-старитѣ на възраст.“ (Приема се.)

(Докладчикъ чете):

Чл. 46. „Този списъкъ се препраща отъ Окрѣжний Началникъ на подлѣжащия предсѣдателъ на Сждътъ, който ги призовава за засѣданне споредъ редътъ въ списъкътъ.“ (Приема се.)

(Докладчикъ чете):

Чл. 47. „За разгледване углавни дѣла съ участието на сждебнитѣ засѣдатели се назначаватъ всякий мѣсець по около 10 дни; отъ 1—10.“ (Приема се.)

(Докладчикъ чете):

Чл. 48. „За неявение въ сждебно засѣданне, безъ извинителни причини, сждебний засѣдателъ се подлага на парична глоба, която се опредѣлява въ сжда съгласно съ 745 ст. отъ Временнитѣ Правила.“

Бръшляновъ: Желателно е да знаемъ що казва чл. 745 отъ Врем. Прав.

Михайловский: Тоя членъ казва, че когато единъ почетенъ членъ не дойде въ сжда, то ще плаща до 2000 гр. щрафъ. (Гласове: ох!)

Мин. Стояновъ: Свидѣтелитѣ, които се викатъ въ сжда и безъ благословии причини нещѣтъ да дойдатъ, налага имъ се щтрафъ; а такива щтрафове има много и до мене дохождатъ често жалби.

Михайловский: Дѣто се каза за избора на почетнитѣ членове, приспособява се чл. 745 отъ Временнитѣ Правила. Даже свидѣтели по Уголовнитѣ Дѣла, когато нещѣтъ да дойдатъ до сждътъ безъ благословии причини, и тѣ се наказватъ.

П. Станчовъ: Сега подигнатий въпросъ е отъ голѣма важность. Споредъ този членъ, единъ сждебенъ засѣдателъ, за когото не е предвидено, да ли ще получава възнаграждение, полага му се твърдѣ голѣмо наказание. Азъ мисля, че тѣзи статия 745 да се приспособява за членъ на сждътъ, е много. Освѣнъ това каква гаранция може да има този сждебенъ засѣдателъ, въ случай ако по-твърдѣ важни причини отсъствова да не пострада отъ наказание предвидено отъ тая статия? Заради това настоявамъ тая статия да не се полага тука, а да се тури по-малко наказание т. е. до 100 фр. сребърни.

Расолковъ: Г-нъ Станчовъ каза, че е непра-

ведно да се отсиди на глоба единъ съдебенъ заседателъ, и предлага или да не се наказва или поне съ твърдѣ малко глоба. Азъ пакъ казвамъ, ако единъ съдебенъ заседателъ не дохожда на опредѣлениятъ день, тогава въ негово отсъствие съдътъ не може разглежда дѣлото, и по това дѣло дошли сж, може би, 4 или 5 виновати, 10 или 15 души свидѣтели и дошли сж отъ разстояние на 10 или 15 часа и стоятъ 2—3 дня тукъ безъ работа, не е ли това загуба за тѣзи хора? — Азъ мисля, това наказание трѣба да си остане, за да не страдатъ по много души отъ неговото неприсѣствие. Въобще ние трѣба да привикнемъ нашитѣ хора на точностъ. Ние имаме примѣри отъ нашего Народно Собрание, което плаща на членоветѣ и пакъ недохождатъ редовно на заседание. За това азъ настоявамъ да си остане този членъ. (Гласове: Исперпано е!)

Михайловский: Службата на съдебниятъ заседателъ нѣма характеръ на почетний членъ, но това е една служба, която е повинностъ държавна както що е н. пр. военната повинностъ. Ако н. пр. Коронний чиновникъ прѣстѣпи длъжността си, той се наказва съ отчисление. Но ако съдебния заседателъ не ще да дойдъ, за да изпълни длъжността си, не може да остане безъ глоба. Даже отъ коронна служба човекъ може да се откаже, но почетнитѣ служби сж задължителни.

Грънчаровъ: Г-нъ Станчовъ се плаче, че 2000 гроша сж много голѣма глоба. Азъ имамъ да напомня, че това е най голѣма глоба; но може да бжде и по-малка за това се гледа каква именно причина може да има отсътвующиятъ, и онзи който не по своя воля отсътствова, той може да се извини; затова не трѣба да се боимъ. И така мисля, че трѣба да остане този членъ, за да се привикнатъ хората на редъ.

А. Цановъ: Съгласенъ съмъ, че трѣба да привикнемъ народа на редъ, но менъ ми се чини, че народа не се павикнова изведнѣжъ, но постепенно. За това и на първъ пътъ глоба отъ 2000 гр. е твърдѣ голѣма. Нека бжде 100 фр., нека бжде 150 фр., но пакъ трѣба да бжде по-малка отъ 2000 гроша.

Мин. Стояновъ: Азъ не знамъ, да ли г-нъ предговорившии мисли, че тази статия е нѣщо ново. Азъ напомнямъ, че тази статия дѣйствува вѣче, има я въ временнитѣ съдебни правила, дѣто е приложена на свидѣлитѣ. Слѣдователно ти вѣче дѣйствова и на всички граждани, които нарушаватъ този членъ, налага имъ се глоба. Впрочемъ тя е най голѣма глоба и остава на съдътъ да рѣши, колко глоба трѣба да се приложи.

Лазаръ дуковъ: Г-нъ Михайловский каза, че глобата на онѣи, които били чиновници, е само, че

се отстраняватъ. Но азъ мисля, че и отъ чиновницѣ трѣба да се зема глоба, защото тѣ получаватъ пари. Но азъ не разбирамъ, какъ да се зематъ пари отъ оногова, който не получава нищо.

Тодоровъ: Азъ мисля, че въ подобни случаи ще бжде най правилно да се исхвърли всѣко наказание; защото почетнитѣ членове, които не получаватъ никаква заплата, ако и неприсѣтствуватъ всички, то пакъ може да се заседава; защото имаме ги 6, а само 3 заседаватъ. Слѣдователно, отъ 6, всѣкога ще се намиратъ нѣколко тамъ, за да се държи заседание и така нѣма никаква причина да се налага шрафъ. По натакатъ питамъ, какви сж тия почетни членове, когато имъ се налага шрафъ? Когато ако свидѣтели не се явятъ, то имъ се налага по-леко отъ това наказание, то Г-да, за почетни членове, дѣто не трѣба всички да присѣтствуватъ, мисля, че не е нужно да се наказватъ, особено като не получаватъ никаква заплата.

Мин. Стояновъ: Почитаемий Г-нъ депутатъ отъ Елена, като мисли, че е все едно, дали сж всички дошли или не, и че пакъ може да се състави заседанието, той се бърка, защото тогава съвършено се потъпкава тая идея и тѣзи права, които съставляватъ въ себе си съдебнитѣ заседатели. Защото, ако тѣзи отсътствуватъ, тогава за найважнитѣ прѣстѣпления, дѣто се рѣшава за граждански и за политически права, ще бжде представено на хора, които сж коронни чиновници да разсждаватъ дѣлото. Въ друго мѣсто за такива случаи рѣшаватъ се дѣлата само отъ представителитѣ на народа и онова щото тѣ рѣшатъ, то е задължително. Този порядъкъ у насъ, разбира се, не е приложимъ, но трѣба всѣкакъ нѣщо да става т. е. трѣба да става онова, което казахъ по горѣ. И не може да стане съдебно рѣшение ако и единъ съдебенъ заседателъ липсва. Трѣба да бждатъ равно число заседатели съ Короннитѣ Съдии, защото другояче това нѣма никакво значение. Въ съдебното производство ще бжде казано, какъ се съставляватъ тѣзи заседания. Нѣма ли единъ отъ заседателитѣ, тогава не може да се рѣшава таква едно дѣло, и тогава съдътъ какво ще прави?

Председателъ: Има още четирма да говорятъ. (Гласове: Исчерпано е!)

П. Станчовъ: Г-да, (Гласове: Исчерпано!) Азъ немогъ да се съглася да си остане чл. 745 да се практикува, именно за онѣзи съдебни заседатели, които не се явяватъ. Г-да, 2000 гроша не сж малко пари, и може да се случи такъвъ единъ съдебенъ заседателъ, който едвамъ да има въ всичко 2000 гроша и тогава трѣба съдътъ да подигне противъ него процесъ, за да добие тѣзи пари и трѣба да му продаде имуществото. Вѣче 100 фр. за

единъ свѣстенъ чловѣкъ сж доста; билъ той богатъ, билъ той сиромакъ. И при това да плаща разнос-ки, които сж станали по причина на неговото не-присѣтствие. Тогава пакъ ще се понижи глобата. За това азъ настоявамъ да се каже: Глоба отъ 100 фр. и плащанieto на станалиятъ разноси. —

Михайловски: Азъ имамъ да отговаря на Г-нъ Шумненский депутатъ, който каза че корон-нитѣ чиновници за наказания се испжждатъ отъ служ-ба, а хора, като сждебни засѣдатели, които не по-лучаватъ нищо, наказватъ се по той начинъ двойно. Той забравя на какво наказание подлежи сждията, ако забрави своята длъжностъ. Той не само ще се ис-пжди отъ служба, но ще се даде подъ сждъ и ще иде и въ затворъ.

Расолковъ: Азъ никакъ не съмъ съгласенъ да се махне наказанието за сждебнитѣ засѣдатели, защото ако се направи това, тогава никой неще редовно да присѣтствова и тогава става всичко и-люзорно. Ако нѣкой по благословни причини или по нужда отсѣтствова, тогава зема се това въ вни-мание и нищо се не казва. Но ако отсѣтствова нѣкой по своя воля, тогава непременно трѣбва да се накаже. Ето единъ примѣръ, който може да ни освѣтли. Единъ почетенъ членъ въ окръжниятъ Сждъ, който живѣе четири часа далечъ отъ окръж-ниятъ Сждъ, получи призовка да дойде за разгѣж-дание на едно дѣло. Той подпине призовката и ка-же, че ще присѣтствова. Сждътъ призове хората, назначи день за разгѣждане на дѣлото, все като мисли, че този засѣдатель ще дойде. Сега дойде рѣ-ченний день, него нѣма. Но слѣдъ 3 дни н. пр. дохожда въ сждътъ и казва: Азъ не съмъ можалъ да дойда, защото съмъ отишелъ въ близкото село да купувамъ овци. Не заслужва ли тогава наказа-ние. Наистина, ако му се наложи глоба, той може да апелира на върховниятъ сждъ, отъ когото зависи да ли да потвърди относителната глоба, или не. Впрочемъ азъ не вѣрвамъ почетнитѣ членове да бж-датъ наказани съ глоба по голѣма отъ 100 фр. Но ако е турена тука и по голѣма глоба, това е турена само за плашило. (Гласове: Исчерпано е!)

Минко Радославовъ: Единъ отъ Г-да пред-говорившитѣ каза, че въ отсѣтствие на единъ сжде-бенъ засѣдатель, много души губятъ време въ гра-да. Но азъ питамъ, колко пари ще изгуби той? Именно за това не трѣба да се наказва съ такъвъ шрафъ; напротивъ, трѣба да остане въ пълна сми-сль свободенъ, ще ли да приеме избора или не. Ако неще да губи време, тогава нека си даде ос-тавката.

Баларевъ: Тука се напомни една глоба за случаи, когато отсѣтствова безъ извинителни причи-ни. Следователно чловѣкъ, който просто казва,

азъ нещж да дойда, той трѣба да се наказва; Защото той е длъженъ да дойде като гражданинъ, за да защити невинни хора. А който има причини да отсѣт-ствова, той неще да плати нищо. Азъ съмъ бивалъ въ сждилища и знаа какъ ставатъ такива работи.

Лазаръ Дуковъ: Г-нъ Михайловский каза, че имало една такава статия, по която се наказватъ виновни чиновници. Но азъ още до сега не съмъ видѣлъ, такова нѣщо да е станало. За това повта-рямъ, че съмъ готовъ да плащамъ сжщия шрафъ, ако отсѣтствовамъ, но само тогава, ако ще земамъ равно плата съ тѣзи сждии, които сждятъ тамъ.

Каракашовъ: Азъ само това искамъ да пи-тамъ. Търговски интереси ще ли се зематъ като извинителни или не? (Гласове: само болѣсть). Днесъ н. пр. ме избера въ Враца и азъ съмъ по тър-говски интереси (Гласове: тогава си дай оставката). Каква оставка, да се направи боленъ, това неможж. Търговскитѣ интереси ме изискватъ да бждъ тамъ, дѣто ми е търговията.

Тодоровъ: Азъ мисля, че този законъ е не-приспособимъ, защото само тогава може да се прис-пособи, ако има въ всѣкий единъ округъ сждилища. Но като има въ 4 округа едно сждилище, тогазъ неможе единъ чловѣкъ да се дигне и да иде тамъ. Азъ не разбирамъ какъ можжтъ нашитѣ почетни чле-нове, които не получаватъ нищо, да имъ се дава такова голѣмо наказание. Впрочемъ неможе да имъ се даде такова наказание, като неприяематъ никаква заплата като почетни членове.

Славейковъ: Азъ неможж да си помисля, да ли можемъ да раздѣлимъ интиреситѣ на единъ чело-вѣкъ, когато не му плащаме нищо. Отъ станалий разговоръ, азъ забѣлѣжихъ, че тукъ има голѣма несправедливостъ. Азъ знаа изъ практика, защото съмъ председателъ на Губернскитѣ Съвѣтъ и като таквъ, викамъ членовѣтъ, но ги нѣма. Сега трѣба ли да налагамъ такива тежки глоби? — Азъ не от-казвамъ, че трѣба да има нѣкаква глоба на пр. глоба отъ 100 фр., както казва Г-нъ Расолковъ, но за поголѣма глоба не съмъ съгласенъ. Първъ пжтъ трѣба да му се земе по малка глоба, а послѣ по голѣма. (Гласове: Исчерпано е!)

Предсѣдатель: Приема ли Народно Събра-ние 48 чл. както стои въ проекта? който не при-ма да си дигне ржката. (44 дигатъ не приематъ, а 37 приематъ). (Брои се още единъ пжтъ, резултатъ: 32 приематъ, а 50 не приематъ). Тогава остава предложението на Г-нъ П. Станчовъ.

П. Станчовъ: Азъ предлагамъ глоба отъ 100 фр. и освѣнъ това да се плащатъ разносикѣ. (Ве-селостъ).

Велко Костовъ: Азъ предлагамъ този членъ да се изгуби (По голѣма веселостъ.)

А. Цановъ: Азъ бихъ казалъ, че най добръ ще бжде да се каже: отъ 10 до сто фр. и разноситѣ.

Председатель: Азъ мисля, че предложението на Г-на Станчова бѣше първо.

II. Станчовъ: (Чете предложението си) „За неявяване въ съдебно заседание, безъ извинителни причини съдебний заседателъ се подлага на парична глоба до 100 фр. и освѣтъ това заплаща разноситѣ на повиканитѣ въ съдилището лица.“

Председатель: Да не смѣваме предложенията. Тукъ има едно измѣнение отъ Г-на II. Станчова и щомъ членътъ не се прие по предложението на комисията, тогава остава да се приеме по предложението на Г-нъ II. Станчова, а нови предложения се не приематъ.

Т. Икономовъ: Всѣка поправка може да има и доправка.

А. Цановъ: Освѣтъ предложението на Г-нъ Петра Станчовъ имаме и други предложения, и менѣ се чини, че тий не бѣхъ формални предложения, нѣ само мнѣния. И когато се гласоподаване, никой не е мислитъ, че 100 франка трѣба да бжде наказанието и най-малко и най-голъмо. (II. Станчовъ: „До 100 франка“) Моето предложение бѣше отъ 10—100 франка и плащане на станалитѣ разноси.

Лазаръ Дуковъ: Азъ съмъ съгласенъ съ предложението на Г-нъ Станчова отъ 10—100 фр., нѣ не съмъ съгласенъ да се плащатъ и разноситѣ, защото може да се случи да ставатъ по-голъми тѣзи разноси, отъ колкото е първата глоба, затова най-много 100 фр. може да се допустне.

Никола Тошковъ: Азъ съмъ съгласенъ само за разноситѣ.

Тодоровъ: Азъ настоявамъ да се унищожи наказанието съвсѣмъ; като заседателитѣ не получаватъ никаква заплата, тогава трѣба да се отрѣшатъ отъ всѣко наказание. Ако остане наказанието, тогава трѣба да получаватъ нѣкаква заплата за времето, когато заседаватъ. (Единъ гласъ: Да!)

Министръ Стояновъ: Азъ не съмъ съгласенъ съ предложението на Г-нъ Тодорова; защото съ това ще се разруши всичко, което сме приели до сега въ това отношение: За да присъствуватъ съдебнитѣ заседатели, е тѣхна гражданска повинностъ; а онѣзи, които не присъствуватъ по извинителна причина, не ще се наказватъ, но наказватъ се само онѣзи, които не дохождатъ по тѣхното просто щение.

Славейковъ: Азъ ще говоря върху второто предложение. Най напредъ имамъ случай да забѣлжа, че сега направихме едно нѣщо, съ което не можемъ начаса да направимъ и иначе. Отъ думитѣ които Г-нъ Станчовъ каза, разумѣва се, че и разноситѣ ще се платятъ. Другитѣ предлагащи, останаха съгласни, че отъ 10 до 100 франка да се плаща, а

3-тѣ искаха съвършено нищо да не даватъ. Последното е наистина твърдѣ свободно, но тогава законътъ не може да се приложи. Азъ бѣхъ на мнѣние, че наказанието може да се намали подъ 100 фр. Въ законопроекта бѣше предложено до 2,000 гроша. Ако бѣше останало това, тогава можеме наказанието да бжде по надоло отъ 100 фр. Но щомъ това падна, сега трѣба да приспособимъ нѣкакъ новото предложение на законътъ.

Т. Станчовъ: Азъ мисля, че само редакцията е отхвърлена. Следователно, трѣба да се направи едно предложение, което трѣба да бжде подкрѣпено отъ 5 души. А сега всички правимъ редакции и предложения и не можемъ да дойдемъ до единъ резултатъ.

Председатель: Щомъ Народното Събрание се произнесе, че не приема членътъ както е, тогавъ трѣба да се направи една поправка, но нѣма нужда да бжде отъ 5 души поддържана.

А. Цановъ: Азъ не съмъ съгласенъ никакъ съ Г-нъ Тодорова, че не трѣба да се глобятъ тѣзи, които не присъствуватъ, като заседатели по съдилището. Ние като граждани имаме длъжности къмъ правителството, къмъ съдилищата и къмъ народа. И когато народа нѣкого избере и му повѣрява своитѣ интереси, тогава той като гражданинъ е длъженъ да присъствова. Като той е приелъ този изборъ, тогава за неговото отсъствие той трѣба да се глоби. Другояче този видъ съдилище ще бжде съвсѣмъ разстроено и ще бжде по добръ да се махне съвсѣмъ това учръждение на заседателитѣ. Азъ пакъ настоявамъ да се тури отъ 10 до 100 франка и за едно разноситѣ.

Рангелъ Костовъ: Като стана въпросъ за почетни членове, азъ не съмъ съгласенъ да се тури толкова глоба, но мисля, че отъ 20 до 100 фр. ако се намира за сгодно, ще стига, безъ да се плащатъ разноситѣ. Ако бжде станало избранието отъ народа, да избере нѣкого по неговата воля, когато обича за почетенъ членъ, и ако той не би могълъ да присъствова и си даде оставката, тогава, азъ настоявамъ, да му се приеме оставката и да се избере другъ.

Председатель: Това е другъ въпросъ.

Лазаръ Дуковъ: Тѣй сжко желая да не се накара никой съ насилие на тая работа, макаръ да сж го избрали, защото той макаръ да е повиканъ да сжди рѣдовно, но никакъ не е солдатинъ да се сили. (Шумъ. Говора се не чува).

II. Станчовъ: За да се прекъснатъ препирнитѣ, съ които повече заплѣтохме работата, то азъ има да сглобя онова, върху което ще гласуваме. Подиръ неприеманieto на члена отъ проекта, първо по реда иде предложението, което направихъ азъ;

и желалъ бихъ или да се отхвърли, или да се приеме, а за това искамъ да се гласоподава за него. (Гласове: Исчерпано е).

Председателъ: Желаетъ ли нѣкой да говори? (Гласове: не желае).

Лазаръ Дуковъ: Само 2 думи имамъ да кажа. (Гласове: Исчерпано е). Г-нъ Станчовъ по напредъ се съгласи за разноситѣ и за то, азъ питамъ, какво ще бжде съ тѣзи разноси? Азъ дѣто не искамъ да поддържамъ мнѣнието на Г-на Станчова, забѣлѣжвамъ, че това му е неразсудимо и чини ми се, че Г-нъ Станчовъ не е добръ размислилъ върху членѣтъ, когато го е предлагалъ.

Баларевъ: Г-нъ Лазаръ Дуковъ каза, че Г-нъ Станчовъ не е добръ размислилъ върху членѣтъ, но азъ ще му напомня, че членъ 745 е вѣче сега въ дѣйствиѣ и свиѣтелитѣ, които, като не се явяватъ безъ причина въ сѣда, плащатъ до 2000 гр. наказание. Това наказание и въ бѣдѣще трѣба да остане, ако искаме порядѣкъ. Защото другоиче нѣмаме гаранция, че засѣдателитѣ ще дохождатъ, когато бѣдѣтъ повикани.

Расолковъ: Азъ съмъ съгласенъ съ предложението на Г-на Станчова, да бжде глобата до 100 фр. Не съмъ противенъ нито на предложението на Г-нъ депутата отъ Провадия, дѣто казва, че трѣба и на сѣдебнитѣ засѣдатели да се даде толкова, колкото се плаща и на сѣдѣщата; азъ съмъ съгласенъ, казвамъ, но само да предвидимъ, че когато се избераатъ сѣдебни засѣдатели, да иматъ равно образование и познание на законѣтъ съ сѣдѣщата.

Председателъ: Има още 3 души, които искатъ да говорятъ. (Членове: Исчерпано е!) Азъ напомнямъ да се не впускаме въ лични нападения. Въпросѣтъ е доста ясенъ и може да се гласоподава за него.

П. Станчовъ: (Чете своето предложение).

Чл. 48. За неявяване въ сѣдебни засѣдания безъ извинителни причини сѣдебнитѣ засѣдатели се подлага на парична глоба до 100 фр. Освѣнъ това заплаща станалитѣ разноси на виканитѣ въ сѣдѣщницето лица.

Председателъ: Ще се гласоподава, приема ли Народното Събрание извѣсно поправката на Г-нъ П. Станчова? Който неприема да си дигне ржката. (40 противъ, 45 за.) Слѣдователно приема се поправката на Г-на П. Станчова.

Единѣтъ Квесторъ: Часѣтъ е вѣче 6 $\frac{1}{2}$.

Председателъ: Желаетъ ли Народното Събрание да затворимъ засѣданието? (Гласове: Да.)

Наумовъ: Азъ искамъ да попитамъ, какво е свършила до сега бюджетната коммисия? Вършила ли е работа или не.

Председателъ: Ако има нѣкой отъ бюджетната коммисия, може да отговори.

Митр. Григорий: На бюджетната коммисия, която е съставена, съобщени сж отъ Г-на Министра на Финансийтѣ нѣкои книжки, по които се ръководятъ министритѣ и нѣкои други предписания за досегашното събиране на разни приходи на държавата, и това е всичко. Щомъ Г-нъ Министръ на Финансийтѣ благоизволи да събщи бюджета, тогава изведнапъ ще захванемъ засѣданията си, и ще съобщимъ резултатѣтъ на Камарата.

Наумовъ: При това разбирамъ, че коммисията не е нищо свършила. Желателно е да се земаатъ мѣрки, да се разгѣжда по скоро бюджета.

Славейковъ: Азъ мисля, че бюджета не може да се състави, додѣто не сж се узнали новитѣ цѣтове и нѣколко други предложения касающи се до бюджета. Народното Събрание е вѣче рѣшило нѣколко предложения отъ Г-нъ Министра на Финансийтѣ, и азъ вѣрвамъ, че щомъ се представи възможността да се свърши бюджета, тогава изведнѣжъ ще се пристѣпни къмъ разискванията.

Митр. Григорий: Понеже нѣколко члена на бюджетната коммисия отектвостоватъ, за това може би Народното Събрание ще намѣри за благовременно да се допълнятъ. За това азъ мисля намѣсто 9 чл. да се избераатъ нѣщо повече, за да може да се преглѣда бюджета по скоро, когато ще се представи.

Пановъ: Азъ мисля, че този въпросъ ще се появи тогачъ, когато бжде нужно. За сега не знамъ каква работа може да има тѣзи коммисия.

Председателъ: Утрѣ часѣтъ по единъ ще се съберемъ. На разгѣждане е схѣщитѣ Законопроектъ, а сега затварямъ засѣданието.

(Конецъ въ 6 часа и 30 мин.)

Председателъ: **П. Р. Славейковъ.**

Подпредседатели { **Д-ръ И. Брадель.**
Н. Суннаровъ.

Секретари { **Ив. Даневъ**
Хр. Баларевъ
В. П. Золотовъ
К. Коевъ.

Управитель на стенографическото бюро А. Безеншекъ.